

Tretji letnik.

1897.

X. zvezek.

Sonet.

Šesteti broj zvezdâ vedri mornarja,
V srce pogum mu, upanje mu vliva,
Junači ga, da v sladkih sanjah sniva,
Neba slavi in zemlje gospodarja.

Todâ gorje, če vstane moč viharja,
Oblakov vstane sila pogubljiva,
Danico zvezdo z drugimi zakriva —
Potrtosti upada duh brodarja.

Nevstrašen stopa človek v žitja boje
In zmagosvesten motri vražje roje,
Dokler ga žive vere moč navdaja;

Ko luč mu pa krepilna ta se skrije,
Ko zmota ga v nevere tmò zavije,
Obup mu ljut in strah duha razdvaja.

J. A.

Zadnja čarovnica.

Povest iz leta 1701. — Spisal A. Zdenčan.

Deseto poglavje.

Tačas je pa ležala Marjeta Govšetova na smrtni postelji. Njena bolezen se je vsem čudna zdela: brez posebnega povoda jo je začela bolezen mučiti. Znabiti se je ono noč prehladila, ko je Gregorec ubežal, in ko je njegova hiša gorela; mogoče je bilo to, vendar je čudno, da jo je tako naglo in trdo prijelo.

Ko je tako ležala, zapuščena od vseh, je začela premišljati svoje duševno stanje. Vest jo je silno pekla, ker je ona bila kriva Marinine smrti, ona je bila kriva bede, ki je sedaj vladala na Šušarkovem domu.

Sklenila je popraviti zlo, katero je povzročila, kolikor se bo dalo. Poklicala je kapelana Fabra in se mu dolgo dolgo spovedovala. Ljudje so bili že nejevoljni čakanja in so mrmrali in si šepetali: Čarovnica je; hudič jo preganja, ker je izdala Marino. Taki so pač nazori lahko-vernih ljudi.

Komaj je pa gospod Jurij odšel, razvedelo se je, da je ona kriva smrti „zadnje čarovnice.“ In ljudje so spet govorili, da je ta nagla bolezen božja kazen zaradi nedolžne Marinine smrti.

Za kapelanom je poklicala bolnica Šušarka k sebi. Dolgo ga je prosila, da naj ji odpusti strahovito krivdo in da hoče vse, kar more, popraviti. Strahovit boj se je bil v Šušarkovem srcu. Tej bolnici, ki ga je oropala skrbne žene, ki je osirotila njegove otroke, ki mu je vzela poštenje in dobro ime, ki ga je pripravila v največjo bedo, tej naj odpusti na lepe besede? A bil je mož, ki je vedel, ki je umel Kristov nauk. In odpustil ji je. Saj bo sedaj vsaj dobro ime nazaj dobil, druge boli pa bo zacelila božja dobrot.

Pa tudi Marjeta je hotela vsaj nekaj krivic popraviti. Ko je prišel popoldne birič k Marjeti, da bi jo odpeljal v ječo, videl je, da je že prepóźno. Pa prosila ga je, da naj bi sodnik k njej prišel. Res je kmalu nato prišel. Vpričo njega in dveh prič jo zapustila vse svoje premoženje Šušarku: hišo in oni krivično prislужeni denar. Povedala je tudi vse, kar je krivice storila duhovniku Mihaelu Lamutu. Naj mu povedo, da ga prosi oproščenja, če bo kedaj nazaj prišel.

Čez dva dni po tem je pa umrla.

Petra Vesela so precej izpustili iz ječe. Še celo sodnik ga je prosil odpuščenja, da ga je krivično razžalil. Peter je bil pa ponosen na svoje

dejanje, ker je hotel vsaj nedolžno žrtev rešiti, dasi se mu ni posrečilo. Veliko je pridobil s tem veljave pri tržanih, kakor jo je izgubil sodnik, ki je bil do takrat v obče priljubljen.

* * *

Nekoliko na boljše se je obrnilo sedaj pri Šušarkovih. Ljudje niso bili tako nezaupni, ker se je pokazalo, da je njegova žena po nedolžnem umrla. Imeli so še celo usmiljenje in sočutje ž njim in ž njegovimi otroci. Kot nekedaj so zopet pri njem naročevali delo in siróščina je izginila iz njegovega doma. Čas in delo zacelita najbolj duševne rane. Tudi Šušarku so se zacelile boli, katere mu je vsekala v srce sramota, da je njegova rodbina čarovniška, in izguba delavne žene. A ženiti se ni hotel več, dasi bi se bil lahko. Vedel je, da tako skrbne žene ne bo več dobil kakor je bila rajnica, poleg tega pa tudi ni hotel dati svojim ljubljnim otrokom kake neljubeznjive mačehe.

Sodniku Gottscheerju je bilo hudo, ker je umoril nedolžno žrtev. Vest ga je pekla, da ta ni bila jedina, katero je na grmado spravil. Pristudil se mu je sodniški stan in njegov čudni zistem. Hotel se je na vsaki način iznebiti teh poslov in stopil je v pokoj.

Od trga je kupil posestvo ubleglega Gregorca in sezidal prijazno hišo na pogorišču nekedanje Gregorčeve prodajalnice. Preselil se je vanjo in skoro pozabljen živel sredi hrumečega trga. Ljudje so govorili; da ga vest peče zaradi nedolžno umorjenih žrtev. Govoril ni skoro z nikomur, ampak zamišljen je pohajal po gozdu, sicer je pa doma žedel. Pobožen je silno postal, dasi tudi prej ni bil hudoben.

A ni dolgo užival tegu mirnega življenja. Tri leta potem, ko je vstopil v stalni pokoj, dobili so ga nekega dne mrtvega v postelji. Zadela ga je kap. Njegovo obilno telo, stárost in gotovo tudi turobno duševno stanje je znalo biti vzrok njegovi nagli smrti.

Ljudje so kajpada marsikaj govorili, kakor je navadno ob tacih in jednacij prilikah. Hoteli so, da so ga umorile čarovnice, ki so bile po nedolžnem od njega na grmado obsojene. Trdile so tudi častitljive ženice ribniške, ki niso mogle spati, da so slišale čudno vršanje po noči okoli sodnikove hiše. Pa saj vemo, da take ženice marsikaj slišijo in vidijo.

Za nas niso te govorice važne, ampak oporoka, katero je zapustil umrli sodnik. Zapustil je namreč hišo in vse obširno svoje posestvo Janezu Šušarku. Denar je pa većinoma dal cerkvam in revežem. Ljudje — nemaniči so ga blagrovali, da je bil dober gospod, nevoščljivi ljudje so zavidali Šušarku, ki je kar čez noč postal jedennaj bogatejših tržanov, drugi so mu pa spet privoščili to srečo, saj jo je zaslužil za vsa prestala trpljenja.

* * *

Na koncu povesti smo. Le malo imamo povedati še o nekaterih naših junakih.

Mihael Lamut je kmalu nazaj prišel za benficijata k Novi Štifti. Zvedel je v Črnomlju, kjer je skrit bival, o zadnjih dogodkih, ki so se vršili v Ribnici. Ljudje so ga z naudušenjem sprejeli, hoteč popraviti s svojo ljubeznijo krivice, ker so ga dolžili čarovništva.

Tudi naš znanec Mordaks je kmalu nato odšel v Ljubljano. V Ribnici ni bilo zanj več dela, ker se niso hotele več čarovnice pojavljati. V Ljubljani, pravijo, da je živel jake razkošno in veselo, sicer pa ni imel mnogo veljave. Jezilo ga je, ker ljudje niso bili več dovzetni za čarovniške zmote. Sicer je res sestavil obširno delo o čarovnicah, a izdal ga ni. Tudi rokopis se je izgubil. Tako mu je izginila vsa slava. Tako mine vsa svetna čast. Kje je umrl, nam ni znano. Sploh ni mogel biti jako vplivna oseba razen v onih čarovniških pravdah.

Ribničani so se pa pomirili in jeli mirno živeti. Spomin na čarovnice je ostal samo še v pripovedih in graščinskih sodnijskih aktih.

Janez Šušarek se je pa preselil v podedovano sodnikovo hišo, pustil rokodelstvo in odprl prodajalnico, kakor je bila že od nekdaj v tej hiši. Imel je srečo in zadovoljno je živel sredi krepkih sinov in cvetočih hčerá. Gotovo je njegova žena Marina obilo blagoslova sprosila od Boga, ki je odslej rosil na nekdanj tako mučeno družino.

Še sedaj žive njegovi potomci kot obče spoštovani tržani na rodnih tleh. In ljudje, ki se brigajo za nehanje in dejanje sobližnjikov, trde, da se jim godi dobro.

Pisma prijatelju visokošolcu.

VI.

Dragi prijatelj!

istvo humanizma lahko najdeva, že če opazujeva njegov zgodovinski razvoj. Humanisti so se najprej oprstili školastičnih oblik, a takoj so storili korak naprej, da so se oprstili tudi školastičnih nazorov. Pač je mnogo školastičnih nazorov bilo že tedaj, kateri niso nikakor bili bistveno združeni s katoliško vero, in nihče ni mogel zameriti znanosti tega prostejšega, živahnejšega vzleta. A tedanji boj je kmalu postal podoben onemu boju, katerega danes imenujejo: boj proti klerikalizmu. Kakor se danes pod imenom klerikalizma napada kato-

liška cerkev in njen nauk, tako so kmalu humanistične težnje postale dejanjska negacija katoličanstva. Izpodkopala se je cerkvena avtoriteta, in prvi sad tega humanizma je bilo luteranstvo. Iz humanizma se je tako rodil liberalizem. Ali moremo luteranstvo imenovati kaj drugega, nego krščanski liberalizem? Razlagati sveto pismo prosto, brez ozira na kako avtoriteto ni se reklo nič drugega, nego zavreči vse krščanske tradicije, uvesti v mišljenje anarhijo, če tudi so se postavljali na stališče, ki je bilo še po imenu krščansko. Sveto pismo bodi jedini pravec človeškim nazorom! Kaj pa, če je vsak razlaga drugače? Kaj, če hoče vsak najti v njem samo to, kar je njemu všeč? Kdo pa nam jamči, katere knjige so res — sveto pismo, če ne cerkvena avtoriteta? Jasno je, da je že luteranstvo uvedlo liberalizem mišljenja, ko je zavrglo proti jasnim izrekom svetega pisma cerkveno oblast.

Luteranstvo se je rodilo in našlo poglavitno zatočišče na onih nemških visokih šolah, katere so gojile humanizem. Že pred Lutrom so tu in tam učili podobne reči, zato so se humanisti tem hitreje in lažje sprijaznili s to novo „vero“.

A kamen, ki se je odkrnil vrh goré, je letel vedno globlje v nižavo. Kmalu so zavrgli tudi sveto pismo, nastopila je doba, v kateri so odločevali: naturalizem, racijonalizem, ateizem. Če je človeštvo prosto od avtoritete, če je pamet sama sebi zakon, če je narava absolutna bit, potem res ne more človeštvo več iskati pravca za svoje delovanje in mišljenje izven sebe, ampak najti ga mora le v sebi, ker je po teh naukih samo v sebi popolno.

Prej v krščanski dobi je bilo človeštvo podobno smreki, ki raste naravnost gori proti nebu, proti viru svetlobe in blaženosti, humanizem pa je naredil iz človeka in iz človeške družbe nizek grm, ki se plazi po zemlji in svoje veje stega v sebe samega nazaj. Zato so narodi, kadar so sprejeli te nazore v sebe, nesposobni za velikanske, idealne smotre, ampak vso svojo moč uporabljajo za svoje strasti in za hipni dobiček. Od humanizma zastrupljen narod je nesposoben za tako krasne ideje, kakor so bile križarske, zmožen je le za sovraštvo in za socijalen boj.

Kolika ironija, če se taki nazori, ki ponižujejo človeštvo in so v svojih zadnjih posledicah naravnost nečloveški, imenujejo — humanitetne!

Ko je versko nadnaravno spoznanje z luteranstvom izgubilo trdnost in stalnost, jela je propadati tudi posvetna veda — modroslovje. Nič več ni bilo stalnega. Steber za stebrom človeškega umovanja so podrli najrazličnejši modroslovci, drug drugemu je izpodkopaval tla in skušal prednika prekositi z novim „sestavom“ — in uspeh tega je sedanji splošni skepticism. Ne dobita se med nekrščanskimi misleci dva, ki bi bila jedina

v glavnih nazorih. Druži jih le nasprotovanje proti resnici. To vedo sami, zato tudi ne zahtevajo več od resnice, da bi bila neizpremljiva, ampak kot glavno pridobitev nove dobe proslavljajo, da je modroslovje odpravilo — principium contradictionis, steber dokazovanja in treznega mišljenja. Nam pa, ki se trdno držimo pravic človeške pameti in jih branimo na temelju logičnih principov, se kliče iz onega tabora:

Ich seh, Ihr wollt, was längst verflossen
Versetzen in die heut'ge Zeit,
Ihr meint, der Pact, den Gott geschlossen
Einst mit den Menschen, gelt' noch heut'.

Doch jede Zeit verlangt ihr Recht,
Das Flammenschwert scheint uns nicht echt,
Wir nennen Ammenmärchen Wahn
Und fordern einzig: Sei human.¹

Kakšna pa je ta humaniteta, ki je v vsakem stoletju baje drugačna? Kaka je resnica, katera ne pozna večnih zakonov, ampak se spreminja in vrti po stoletjih in letnih časih, kakor se komu zljubi? To je čisti in goli skepticizem, ki ga je nova doba porodila iz svoje zveze s starimi humanističnimi nazori kot dozorelo dete.

K slepku bi ti naštel kratko one znake, na katerih se lahko v umetnosti in znanosti spozna, kaj je pravi, in kaj napačni humanizem. Napačni poganski humanizem ima namreč te glavne znake:

a) Ne ve za Boga. Govori le o usodi, o naravnih silah, o moralnih močeh. Boga navadno ne taji, a se nanj ne ozira, kakor da ga ne bi bilo.

b) Človeka obožava. Kar je „človeško“, je najvišje, najblažje: človeštvo kot celota mu je vzor popolnosti. Človeške strasti so pravični izraz večnih sil. Človek je torej najpravičnejši, če se tem strastem uda. Lahko izprevidiš, da s tem človeka, hoteč ga povišati, najgloblje ponižuje.

c) Taji izvirni greh. Človeška narava, taka, kot je sedaj, mu je božanstvena, torej nepokvarjena. Zlasti v modernem vzgojeslovju je ta nauk že storil mnogo zla.

d) Zato tudi taji odrešenje. Če govori o kakem odrešenju, so mu to večinoma pesniške prispodobе, s katerimi proslavlja le dejanja človeškega rodu.

¹ Ibsen, Brand, 3. Aufzug.

e) Taji vsled tega tudi one božje naredbe in ustanove, katere je odredila božja dobrotā, da privedejo človeka do časne in večne sreče. Zato je sovražnik katoliške cerkve; razne druge vere in sekte mu niso toliko na poti. Mnogokrat pa se sprevrže v popolen ateizem ali odločno zasramovanje božanstva.

f) Navadno pa se humanistični spisi spoznajo na nejasnosti, dvomu v glavnih vprašanjih in na nekem temnem, nezadovoljnem pesimizmu, ki se vleče skozi nje, in katerega ne morejo preglušiti niti najglasnejši slavospevi na „večno človeštvo“.

Tako je napačno „človekoljubje“ — v resnici sovrašтво do človeka in do njegove sreče. Mi pa vemo, da se človeštvu ne pomore s takim neresničnim in krivičnim slavljenjem, ki je strup za človeško srce, ampak jedino rešitev za človeško družbo je najti v tem, da se zopet oklene trdnih načel, ki jih uči pamet razsvetljena od svete vere. Zmota je mnogotera, a resnica je jedna. Pravo človekoljubje časti človeško naravo a jo časti kot stvar božjo, ki je namenjena za večno zveličanje.

Tvoj udani

Evgenij.

Jeseni.

Megle temne razprostrle
Čez plani so se zelene,
V san krepilni vso naravo
Zagrnile so Morene.

Ptice v jasne, južne kraje
Pred meglami so zbežale.
V pustem, mornem dolgočasu
Črne vrane le ostale.

Cvetje polja se osulo,
Trava bujna pobledela,
In drevesa gostosenčna
Na okoli zrumenela.

Solnce žarki bledosvitni
V megli jedva še brlijo,
Vali reke le zaspano
V daljno morje se podijo.

Vsa narava pozaspava,
Vse se ziblje v spancu mirnem,
Srce le nemirno bije
V stotih težnjah v svetu širnem!

J. A.

Rispeti.

VI.

Spominsko knjigo, glej, odprto
Pred sabo tukaj zdaj imam,
In v knjigi tej vsaktero črto
Iz davnih dnij še dnès poznam.

Prijatelj mnog je v knjigo pisal,
Spomin mi trajen v njo zarisal.

A knjiga ni spominska to,
S spomini srce je samo.

VII.

Tam pred oltarjem, pred Devico sveto
Kleči in moli moje ljudstvo vneto,
V molitvi združni prošenj, čuj, nebroje
V nebo pošilja za-se vsak, za svoje.

Ko zrem tako v molitev zatopljene,
Iz srca vskliknem: Čuj, Marija, mene!

Kot vsi v češčenju Tvojem so jedini,
Daj, da še složni so v prospeh očini!

Al. Peterlin.

Glasnik.

„Danica“ je priredila dne 9. decembra svojo III. občno zborovo sejo v društvenih prostorih. Glavna točka so bile raznoterosti, pri katerih je tov. Avg. Levičnik stavil mnogo jako potrebnih predlogov radi obnove, ureditve in olepšanja društvenih prostorov. Ti, kakor tudi predlogi tovarišev Šinkovica, Hubada, Vadrnala, Remca in Berganta, da se naročimo na nekatere liste in knjige, med drugimi na „Die Zeit“ in „Ben Hur“, so se vsprejeli. Naročnino na „Paninski Vestnik“ je plačal za društvo predsednik Val. Levičnik, ki je radi svoje delavnosti in požrtvovalnosti v korist društva žel obilo pohvale. Da bi le imela „Danica“ še mnogo tako energičnih in delavnih članov!

B.

Katoliška zaveza „Austria“ na Dunaju je postala silno nemško-nacionalna. Dne 6. decembra je priredila v prostorih établissement-a „Zum wilden Mann“ v XVIII okraju svoj „Kaisercommerz“ in je k temu povabila tudi „Danico“, ki je odposlala radi tega na oni večer 5 zastopnikov. Že to, da je predsednik zaveze Danico prav nazadnje pozdravil, vzbudilo je v zastopnikih začudenje; popolno ogorčenje pa je vzbudil v njih slavnostni govornik med. Neunteufel, ki je jel napadati Slovane, jih imenoval izdajice in razdirajoči element, proslavljal nemško kulturo in razvijal tako ultra-nemške nazore, kakor kak kričać iz Wolf-Schönererjevo stranke. Svoj govor, v katerem je avstrijsko in nemško zgodovino po svoje prikrojil in pogrel vse polno fraz o velikanski misiji Nemcev na svetu, sklenil je s hoch-klici na našega presvetlega vladarja, in na to se je pela cesarska pesem. Radi tega niso mogli zastopniki Danice takoj zapustiti lokala, ampak so vstali šele konec pesmi in ostentativno ostavili lokal. Vsa ta stvar se je poročala pri zadnji Daničini zborovi seji, pri kateri se je soglasno sestavilo pismo Austriji, v katerem pretrga Danica kot slovansko društvo vsako zvezo s takó predrugáčeno zavezo. Značilen je ta dogodek, ker se vidi v njem, kak duh se polašča celo katoliško mislečih nemških dijakov na dunajskem vseučilišču, in kako jih je po vplivu drugih nemško-nacionalnih dijakov jel že prešinjati furor Teutonius.

B.

Mensa academica. Milo se mora storiti človeku, če opazuje opoldne ali zvečer v mensi academici jedoče dijake. Večinoma se vidijo blede obrazi, jasni znaki, kako živé na Dunaju nekateri revni, zlasti slovanski dijaki. A tu v mensi, v zavodu, ki je namenjen dijakom, da dobivajo dobro in ceno hrano, podaja se jim nasprotno slaba, včasih celó nezdrava, postana hrana, dasi se je prav letos naročnina na menso od 11 gld. na 13 gld. zvišala. In na to hrano, katere je manj in je slabejša, ko po ljudskih kuhinjah, kjer obedujejo delavci in reveži, navezani so revnejši akademiki, med katerimi je primeroma veliko slovenskih.

V poročilu o svojem lanskem delovanju pa se šopiri nemškonacionalno akademično društvo Germania, da je ono s pomočjo drugih nacionalnih zavez pri dijaškem sestanku, ki se je vršil v slavnostni dvorani vseučilišča radi mense academice zmagala nasproti socijalnim demokratom, ki so predlagali naj se izposluje mensi državna podpora, in da je prodrła s svojo resolucijo, da naj se ohrani status quo. Lep status quo je to: hrana podražena in slaba ko prej, če ne slabejša. Omeniti moramo tu, da so pri onem sestanku narodnonapredni Slovenijani glasovali z Germanijo, češ, ako bi zmagali socijalni demokratje, potem bi kuratorij menso razpustil. Nikakor pa ni bilo lepo, da so navzočim Daničarjem, ki so glasovali za boljšo resolucijo socijalnih demokratov, klicali „čifutska Danica!“, in da je potem jeden iz njih kroga priobčil v „Slov. Narodu“ grd članek, v katerem Daničarje radi njih glasovanja pri onem sestanku napada in črni. Opozarjamo pri tej priliki le še, da se je tudi na našem prvem sestanku v Ljubljani (Glej: Zora str. 125) sprejela resolucija, naj bi vzela zavode, kakor je mensa academica, v svojo oskrb država.

B.

Škandali na dunajskem vseučilišču — brez konca. Komu niso še v živem spominu zadnji izgredi nemškonacijonalnega, židovsko-liberalnega in socialno-demokratskega dijaštva na vseučilišču, o katerih so pisali razven „Zore“ tudi še drugi slovenski listi! Kedo naj bi pa tudi pozabil znameniti 28. november, ko je vseučilišče postalo trdnjava, iz katere so dijaki metali stole, pljuvalnike in druge stvari na oblegajočo jih stražo — pozabil na oni znameniti dan, ki bi bil primeren zaključek vsem prejšnjim izgredom. Bil je sicer zaključek, pa samo — nemirom novembra meseca, kajti istiniti se je šele vršil začetkom decembra.

Po napornem 28. novembru je nastal za nekaj časa mir, ker je rektor Toldt ukazal za 2 dni zapreti vseučilišče. Toda vrelo je še vedno, in vrelo je vedno bolj in bolj. Sedaj, ko nacijonanci niso imeli več prilike razgrajati po Ringu — bivše ministerstvo je odstopilo in državni zbor se zaključil — ter tako kazati svojo ogorčenost napram državnozborni večini, so si izbrali za svoje nadaljne operacije vseučilišče samo. Pridružili so se jim to pot tudi laški visokošolci. Ni jim bilo namreč po volji, da toliko Slovanov obiskuje vseučilišče, ter da se na črni deski v avli letih plakat iz isto pravico pribijajo, kakor nemški. Hoteli so tedaj, tako se je vsaj raznesel glas, neko soboto začetkom meseca decembra Slované pognati iz avle, njih plakate uničiti, ter tem potom pokazati pristno nemško lice vseučilišča. Slovanski dijaki pa, ki so v tej nakain vedeli, so omenjenega dne prišli v precejšnjem številu, hoteč braniti svoje pravice. Bog zna, kako da bi se bila zadeva iztekla, ker je bila razburjenost na obeh straneh precejšnja, da se ni v zadnjem trenutku jel zavdati rektor Toldt svojih dolžnostij, ter ukazal uradnemu direktorju Brockhausen-u in pedelu, da odstraniti „burše“ iz avle.

Toda tudi sedaj ni bilo konca nemirom. V „lavorjevem vencu“ zaslug nemško-nacijonalnega dijaštva je manjkal še jeden list. Vpel se je ta 11. decembra, o priliki ovacije, prirejene rektorju Toldtu. Da se vzrok ovacije lažje razume, hočmno poseči nekoliko nazaj v prejšnje dni. O priliki škandalov meseca novembra je pridrlo nekaj policajev tudi pred avlo, da, jedem izmed njih se je celo tako zmotil, da je prestopil prag. Takoj so dijaki ubogo žrtev obkolili, jo dodobra osuvali, z moko potresli ter zatem pognali iz avle. Nikakor nočemo tu pretresavati na dolgo in široko, se je li policaju zgodila krivica ali ne, kot svojo nalogo smatramo le, da navedemč nasledke tega dogodka.

Dijaki so takoj po tem dogodku poslali svoje zastopnike k rektorju, ter se pritožili, da selo „pro tih akademskih tal“ policija več ne rešpektira. Nato so profesorji nemškonacijonalne barve in rektor sestavili protest, ga podpisali in nabili v avli. Protestirali so zoper to, da policija zahaja v avlo, da krati s tem starodavne akademične pravice, ter dela krivico dijakom. Seveda je sedaj dijakom le še bolj rastel greben. Razvideli so iz protesta jasno, da je precej profesorjev na njih strani in ojačila jih je izjava rektorja Toldta, da bode že on delal na to, da aretovanih dijakov ne doleti preveč huda kazen. Ozireje se na te dve dejstvi so potem 11. decembra izročili nemški nacijonanci rektorju adresu, v kateri izrekajo svojo zahvalo njemu in profesorjem za energično postopanje

o priliki preteklih burnih dnij. Adresa se je izročila jako svečano. Prisotna so bila vsa nemška društva in zaveze v „Wichsu“ s „Schlägerji“ in zastavami. Komaj pa je rektor odšel, jame govoriti zbrani množici absolviran medicinec Franc Födisch, rodom Gorenji Avstrijec. V svojem govoru je najprej napal odstopivše ministerstvo, potem prešel na novo, obiral barona Gautscha, dunajskega župana, ne zaganjal v katoliško dijaštvo, ter sklenil svoj govor s pozivom, da dijaštvo pokaže Rimu hrbet, češ, da je za Nemece protestantovská verá. Burno pritrdjevanje in odobravanje je bilo govorniku jasen dokaz, da je ubral prave strune!

Govor je seveda zbudil velikansko pozornost, osobito na Dunaju. Časopisi so prinašali dolge članke o „najnovejšem pojavu mej dijaštvom“ posebno „Ostdeutsche Rundschau“, glasilo Wolfa in pristašev, ni moglo prehvaliti odločnosti Wotanovih čestilcev. Objavila je tudi govor le fragmentarično.

Sedaj je šele spoznal rektor in ž njim ves akademiški senat, da ni bilo prav, ker je zgoraj omenjeni protest tako odločno in javno kazal solidarnost večine profesorjev z nemško-nacijonalnim dijaštvom. Začela se je disciplinarna preiskava in 17. decembra se je njen rezultat objavil. Medicinec Födisch je izključen za večne čase z dunajskega vsenčilišča, dasi bi bilo pravično, da bi se ta razgrajč izobčil z vseh avstrijskih vseučilišč. Akademični senat ni uporabil te ostre kazni radi tega, ker se je oziral, kakor pravi, na dosedanje izvrstne vspehe kaznovanca. Födisch je proti tej obsodbi seveda imel pravico rekurirati na naučno ministerstvo, česar pa ne bode storil. Podal se bode namreč na vseučilišče v Inomost, ter ondi spopolnil svoje študije. — Prihodnjost pokaže, se li bode sedaj Födischu kri umirila ali ne!

Pet drugih dijakov, ki so bili pri „ovaciji“ najglasnejši, so pokarali dékani. Ob enem je bilo pri tej priliki kaznovanih tudi par drugih dijakov radi izgrediv novembra meseca. Nekaj jih je izleljučenih na določen čas, nekaterim pa se je izrekla graja. To je vse! — Na dejstvo, da so nemški nacijonalci nepotrebno izzivali, se niti oziralo ni! P—n.

„Mladost“*) se zove nov perijodičen leposloven list, kateri je začel izhajati začetkom t. m. Namen — to povzamemo iz poslanega nam poziva na naročbo — mu je: Krog sebe zbirati „ljudi, koji ne spavaju, ne fantaziraju samo o prošlosti niti nemočno ne pogrdjuju svijeta, koji pogledavaju zdravim očima u svijet, te nastoje, da ga upoznadu i da stvore u nama što čišče poimanje, da uspostave u nas moralne sile, primjerene modernomu životu.“ „Priznati borci“, zlasti pa „mladje sile, koje su bez središta, bez organa“ se bodo zbirali krog tega novostrujarskega lista. — Mnogo pisateljev in pisateljic je že javilo svoje sodelovanje. Dolgo vrsto njih zaključuje — Emile Zola!

„Mladost“ naj izhaja v veliki 8° dvakrat na mesec, vsaka številka najmanj na dve in pol polah. Naročnina s poštnino vred znaša za četrletje 2 gl, za dijake 1.25 gl. P—n.

* Došla nam je ravnokar prva številka. O vtisu, katerega je napravila na nas, prihodnjič!

Ženske na vseučilišču. Na filozofični fakulteti dunajskega vseučilišča je zapisanih 36 slušateljic, in sicer 3 redne in 33 izrednih. Slušaateljice so večinoma mlade učiteljice. Prosilk za vsprejem je bilo veliko več. Toda 33 im se je vsprejem odbil radi nedostatnih spričeval. Te so prosile naučno ministerstvo, da bi se jim dovolilo udeleževati se predavanj kot hospitantinjam. Novo leto jim je prineslo uslišanje. Tako je sedaj vseh slušateljic že 69. Profesorji so nekda prav zadovoljni z njih pridnostjo.

Zahvala. Slov. kat. akad. društvu „Danica“ so se dopošiljali v letošnjem letu deloma brezplačno, deloma po žničani ceni sledeči listi: „Cvetje iz vrtov sv. Frančiška“, „Dolenjske Novice“, „Dom in Svet“, „Hlidka literani“, „Kat. Obzornik“, „Mir“, „Nada“, „Primorski list“, „Slovenec“, „Slovenski gospodar“, „Slovenski list“, „Südsteirische Post“, „Vaterland“, „Vlast“, „Zgodnja Danica“, „Zora“. Slavnim uredništvom imenovanih listov izreka odbor svojo najtoplejšo zahvalo. Za odbor. cand. iuris Valentin Levičnik, tč. predsednik.

Zahvala. Zopet mora odbor „Danice“ tem potom izraziti najiskrenejšo zahvalo za doneske v korist društveni blagajni sledečim gospodom: G. Mikuš 1 gl.; Fr. Brulec v Veliki Dolini 2 gl.; Mil. Schmid, župnik na Solčavi, 2 gl.; Fr. Schweiger, župnik na Radovici, 4 gl.; M. Lendovšek, župnik v Makolah, 4 gl.; F. Dimnik, kapelan na Trebelnem, 1 gl.; J. Bizjan, župnik na Brdu, 4 gl.; Jos. Novak, župnik v Žalini, 3 gl.; dr. Aleš Ušeničnik, stolni vikar v Ljubljani, 3 gl.; Fran Lakmayer, župnik v Grahovem, 1 gl.; Jan. Sajovic, župnik v Slavini, 2 gl.; V. Schweitzer, koncipijent v Ljubljani, 2 gl. — Bog povrni!

A. Imenik slov. kat. akad. društvu „Danica“ na novo pristopivših ustanovnikov in starešin.

I. Ustanovniki.

Č. g. Picigas Leopold, prefekt v Terezijanišču na Dunaju.

II. Starešine.

Č. g. Batagelj Anton, vikar iz Vedrjan pri Kojskem.

„ „ Brdnik Andrej, kooperator v Ptuj.

„ „ Cede Josip, kapelan v Mariboru.

„ „ Ceket Franc, kurat v Štjaku.

„ „ Fevš Franc, dr. prof. bogoslovja v Mariboru.

„ „ Gornik Franc, župnik v Nevljah.

„ „ Jančar F., monsignor in župnik n. vit. reda na Dunaji.

„ „ Kafol Štefan, stolni kanonik v Gorici.

„ „ Koren Matija, župnik v Žalcu.

„ „ Kovačič Franc v Rimu.

„ „ Laznik Josip, župnik v Polhovem Gradcu.

- Č. g. Ljubša Matija, kurat v kaznilici pri Gradcu.
 „ „ Mikuš Valentin, kapelan v Št. Juriju na Štajerskem.
 „ „ Poljšak Anton, kapelan v Brezovici.
 „ „ Presker Karol, kapelan v Šoštanju.
 „ „ Tajek Jakob, vojaški kapelan v Mariboru.
 „ „ Vales Marko, kurat na Branici.
 „ „ Zupan Ivan, kurat v Št. Petru.

B. Poročilo o dohodkih in stroških društva.

I. Dohodki.

1. Doneski ustanovnikov in starešin	172.60 gl.
2. „ rednih članov	26.93 „
3. Društvena razpoložnina iz l. 1895/6	44.56 „

II. Stroški.

1. Stanarina (od. 1. XI. 96. do 1. XI. 97)	220.— gl.
2. Pohoštvo	22.50 „
3. Časopisi: (Slov, Narod, Edinost, Soča, Vaterland, Slov. Svet, Ljub. Zvon, Stimmen aus Maria Laach, Delavec, Svoboda, Glasnik, Monatsschrift für christl. Social- reform, Slov. knjižnica, Knjižnica za mladino) . . .	51.33 „
4. Razpoložnina članom odbora	9.90 „
5. Nakaznice, pisma in znamke	3.47 „
6. Za donaganje čusopisov, pisem in knjig	19.57 „
7. Tiskovine	10.54 „
8. Za razsvetljavo in kurjavo	11.45 „
9. Hišniku za postrežbo in snaženje društ. prostorov . . .	56.— „
10. Novoletna darila	4.50 „
11. Brzobjavke	2.22 „
12. Knjige	14.20 „
13. Vezava knjig	53.90 „
14. Društveni trakovi (znaki)	21.90 „
15. Razni manjši stroški	2.22 „
Skupaj	503.70 gl.
Stroški	503.70 „
Dohodki	244.09 „
Primanjkljaj	259.61 gl.

Obresti od v hranilnici naložene glavnice so znašale 8.11 gl.; torej je bilo vsega kapitala skupaj 267.51 gl. Od te vsote se je vzelo v pokritje primanjklaja 260 gl.

Ostalo je v hranilnici še 7.51 gl. in 39 kr. je znašala društvena razpoložnina za l. 1897/8.

Podpornemu društvu za slovenske visokošolcena Dunaju došla so poslednji čas sledeča darila: Slovenec na Dunaju, ki ne želi biti imenovan, pristopil je društvu kot ustanovnik s petdeset goldinarji, želeč, da mnogo rojakov pristopi prepotrebneemu društvu kot ustanovniki o priliki vladarske petdesetletnice Nj. V. cesarja. Ma Dunaju so dalje darovali: P. n. gg. državni poslanci: Dr. Ivan Krek, 6 gl., grof Coronini-Kronberg, kanonik Lambert Einspieler, dr. Andrej Ferjančič, dr. Anton Gregorčič, (društ. ustanovnik), dr. Povše, dr. Ivan Šušteršič, dr. Ign. Žitnik, po pet gld. Dr. Lavoslav Gregorec, vit. Berks, župnik Jos. Žičkar, po tri gld. — Na Dunaju so dalje darovali: Gospa dr. Marija Primožičeva, c. kr. prof. soproga, gd. Al Kremžar, mag. svetnik, Jos. Stritar, c. kr. profesor, dr. Klemen Seshun, dvorni in sodni odvetnik, dr. Al. Homan, dvorni in sodni odvetnik, Ivan Luzar, višji revident južne železnice, po pet gld. — Dr. Janko Hočevar, not. kandidat, deset gld. Peter Hlačar, nadofic sev. zah. žel. tri gld. Anton Koželj, vzgojevalec (društ. ustanovnik) 2 gld. Dr. Anton Primožič, jeden gld. G. Jernej Andrejka, c. in kr. ritmojster Nj. Vel. arcijerske garde, tri gld. — V Kamniku so darovali: Gg Ivan Murnik, veleposestnik, Jos. Orel, trgovec, po pet gld. vč. gd. Ivan Oblak, kanonik in dekan, 2 gld. — V Ljubljani gg: Dr. Val. Krisper, odvetnik, 1 gld.; dr. Andrej Kuhar, not. kand., 1 gld, Anton Krejči, 50 novč. — V Ljutomeru: Gd. dr. France Rosina, odvetnik, dež. poslanec, pet gld.; gg. Ivan Franke, c. kr. prof. v Ljubljani in dr. Ed. Volčič, c. kr. prof. sodn. tajnik v Novem Mestu po 50 novč. Gosp. Tone Flis, knjigovodja na Verdu pri Vrhniku je društvu postal 19 gld. 50 n, katere so darovali Gospa Marija Kotnik, veleposestnica na Verdu, pet gld; gg. Gabrijel Jelovšek, dež. poslanec, in Josip Lenarčič, tovarnar in dež. poslanec, po tri gld.; gg. M. Bril, trgovec, in Anton Flis, knjigovodja, po dva gld.; gg. C. Komotar, c. kr. notar, Ivan Gruden c. kr. davkar v p., gospa Frančiška Korenčan, krčmarica, g. Bogdan Kobal, c. kr. dež. sodnijski svetnik, po jeden gld.; g. dr. Furlan, c. kr. sodni pristav, 50 novč. — Vsem plemenitim darovalkam in blagim darovalcem bodi za vsak dar najiskrenejša zahvala! V treh mesecih oglasilo se je 50 revnih velikošolcev za podporo, podpore je prejelo 48 dijakov! — Vsak, kdor more, naj daruje za bedne mlade rojake v tujem mestu. Vsak dar bode hvaležno prevzel društveni blagajnik, vč. gd. Franč. Jančar, monsignor, papeški častni komornik, župnik nemškega viteškega reda, Dunaj I. Singerstrasse 7.

Odbor podpornega društva za slovenske visokošolce na Dunaju: Predsednik: Jakob Pukl, c. in kr. nadp. v p., sodn. tolmač bolg., hrv., srb. in slov. jezika, posestnik, I. podpreds: dr. Franč. Simonič, c. k. skriptor na vseučilišni knjižnici. II. podpreds. dr. Frid. Ploj, c. k. tajnik v fin. minist., borzni komisar, I. blagajnik: monsignor Franč. Jančar, papeški častni komornik, župnik nemškega viteškega reda, II. blagajnik: dr. Anton Primožič, c. k. profesor, prideljen ministerstvu za uk in bogočastje, I. tajnik: dr. Janko Pajk, c. k. profesor, II. tajnik: Ivan Luzar, višji revident južne železnice; odborniki: dr. Franč. Sedej, c. in kr. dvorni kapelan, ravnatelj v Avgustineju, škofijski konz. svetnik, itd., dr. Klemen Seshun, dvorni in sodni odvetnik, Žiga Sežun, c. k.

likoidator, v fin. minist. pregledovalci: dr. Vladimir Globočnik pl. Sorodolski, finančni nadsvetnik, im. Takovega reda itd.; dr. Janko Hočevnar, not. kandidat, Josip Premern, c. k. uradnik, odbornikov namestniki: Peter Hlačar, nadof, sev. zah. žel., dr. Mat. Murko, vseuč. docent, prof. ruščine v orijentalni akademiji itd., dr. Mat. Velca, c. k. nadkomisar; pregledovalcev namestniki: Jak. Bratkovič, c. k. profesor v. p., Anton Koželj in Fr. Svetič, vzgojevalca.

Občni zbor podpornega društva za slov. visokošolce na Dunaju vršil se je m. mesec ob mnogobrojni udeležbi na Dunaju živečih udov. Predsednik g. Pukl spominja britke izgube, ki je društvu zadala smrt društvenega ustanovnika in velikega dobrotnika, metropolita kneza in nadškofa, dr. Al. Zorna. Blagemu pokojniku v zahvalen spomin vstanejo vsi navzoči. Velč. g. dr. Sedej poroča namesto tajnika. Ta hvali v ognjevitih besedah vrline blagega pokojnika, kateremu je naše društvo lovorjev venec s trobojnico na krsto položilo. Mnogo udov udeležilo se je pogreba na Dunaju. Vč. g. dr. Sedej je v župni cerkvi nemškega vit. reda za eks. kneza in nadškofa dra Zorna služil sv. mašo mrtvašnico. Isto je storil za pokojnega predsednika Ivana Navratila. Iz poročila je dalje posneti: Kot ustanovnik je društvu pristopil včg. Jakob Gruden, župnik v p. v Ljubljani — s petdeset gld. Večja darila so poklonili: premil. knez in škof lavantinski dr. Mihael Napotnik, gg. dr. Jernej Glančnik, odvetnik v Mariboru, Ivan Perdan, predsednik trgovinske zbornice v Ljubljani, dr. P. Turner. V drž. zboru je mej slovenskimi poslanci nabiral društveni ustanovnik drž. posl. g. V. Pfeiffer. Največje darilo je iz domovine ono dež. zbora kranjskega (200 gld.) Največjo vsoto je tudi letos nabral v Mariboru (108 gld.) vrli domoljub g. France Dolenc, trgovec. Za društvo so letos še nabirali gg. dr. Jos. Kolšek, odvetnik v Laškem trgu, Vinko Kolšek, c. k. notar v Idriji, dr. Ant. Mihalič, zdravnik v Ljutomeru, Peter Kraigher, trgovec v Postojini, Tone Flis, knjigovodja na Vrhniki; dalje so nabirali visokošolci: pravnika Jak. Zajic in Fr. Novak, modroslovci Filip Gasparin in Makso Pirnat, med. Ivan Orel. Za ustanovnino so poslali vrli novomeški akademiki večjo vsoto in g. dr. Regen iz Cirknega. Darove poslali so sledeči denarni zavodi: slavne posojilnice v Celju, Mariboru, Ptuj, Ljutomeru, Brežicah, Slov. Bistrici, Celovcu, Gorenji Radgoni, Ljubljani, Vrhniki, Logatcu, Zalcu, sl. „gewerblicher Aushilfscassen-Verein“ v Ljubljani in sl. družba sv. Cirila in Metoda. Skoro vsi slovenski časopisi so društvo podpirali z objavootic itd. To so: „Slovenec“, „Slovenski Narod“, „Domovina“, „Slov. List“, „Südsteir. Post“, „Slov. Gospodar“, „Mir“, „Zora“, „Soča“, „Edinost“ in drugi. Hvalo je izreklo društvo rojaku g. A. Rimrichu, ki tako ceno društvu oskrbuje tiskovine. — Ker osnovna glavnica le počasi narašča prosi slavni odbor vsepremožne rodoljube in sl. denarne zavode, da blagovole o cesarjevi 50 letnici mnogoštevilno društvu pristopiti kot ustanovniki. Te bodo odbor v spominski knjigi posebe zapisoval.

Društvo šteje že lepo število taci, koje je mej študijami podpiralo in ki so že v stalnih službah po raznih krajih domovine. Ti bodo gotovo

radi namene društva podpirali. Odbor prosi podpore posebno še pri onih, ki so na Dunaju študirali, ker ti najboljše vedó, kako se ubogemu dijaku na Dunaju godi. Pri vsestranski podpori bomo najpreje mogli v okoliščini priti tožbi, da se le preveč dijakov mej študijami zgubi. Dijakom treba ne samo dobre duševne, ampak tudi tečne telesne hrane. Da to dobé, naj skrbe vsi rodoljubi. — Poročilo vč. gda dra Sedeja bilo je z burno pohvalo enoglasno sprejeto. — O društveni imovini je poročal blagajnik monsignor Fr. Jančar. Osnovna glavica je znašala koncem lanskega leta 4615 gld. 37 n. Letos je narasla za 125 gld. Znaša torej 4741 gld. 37 n. Razpoložne glavice je lani ostalo 306 gld. 81 n. Prispevki udov, podpornikov in dobrotnikov so letos znašali 1279 gld. 92 n., obresti pa 121 gld. 32 n.; skupaj 1708 gld. 05 n. Iz te vsote so se pokrile podpore in stroški 1190 gld. 64 n. Ostalo je torej čiste razpoložnine 517 gld. 41 n.

Po deželah je društvo prejelo: s Kranjskega 514 gld. 60 n., s Štajerskega 360 gld., s Primorskega 85 gld., s Koroškega 35 gld. 50 n. Na Dunaju je bilo nabranih 284 gld. 82 n.; nekateri rodoljubi na Dunaju pa so dijake podpirali tudi z obleko, s hrano, stanovanjem itd. Razne posonjilnice so darovale 185 gld., doktorji raznih fakultet 280 gld., čast. duhovščina 261 gld., Dijaki sami so nabrali 134 gld. 54 n.

V 10 odborovih sejah je bilo razdeljenih 1859 obednic (po 25 n.) = 464 gld. 75 n., za kolegnine, takse, tentamina, obleko in stanarino pa 625 gld.: skupaj torej 1089 gld. 75 n. Vseh podpirancev je bilo 50, in sicer Kranjskega 37, s Štajerskega 6, iz Primorja 5, s Koroškega 2. Po študijah je bilo 22 jucistov, 12 filozofov, 8 tehnikov, 4 medicinci, 3 veterinarci in 1 slašatelj umetne ohrtne šole. Tudi to poročilo je bilo enoglasno sprejeto. Pri volitvah bil je G. J. Pukl enoglasno zopet predsednikom izvoljen. Istotako po pravilih izstopivši odborniki gg. dr. Primožič, dr. Seshun, dr. Janko Pajk in Žiga Sežun.

Naznanilo.

Da se ognemo prevelikim sitnostim in stroškom pri prepogostem razpošiljanju našega lističa, izhajala bo „Zora“ v prihodnje pro petkrat na leto in sicer na dveh polah. Ako bo neslo, dodali bomo še dve poli, da jih bo dvanajst. Uspamo, da bo list z nami vred naspredoval in dobil novih naročnikov posebno iz srednješolske mladine. Cena mu ostane ista, za ljudi 1 gl, za dijake 60 kr. Prva številka izide začetkom svečana.

Uredništvo in upravnništvo.

„Zora“ izhaja koncem vsakega meseca izvzemši dva meseca počitnice in tsane-za celo leto 1 gld., za dijake 60 kr.

Uredništvo: Anton Vadnal, Dunaj, IX. Porzellangasse 30.

Upravnništvo: Pavel Marija Valjavec, Dunaj, V. Matzleinsdorferstr. 76, IV. 30.

Odgovorni urednik: Francišek Janković, Dunaj.

Rokopisi se ne vračajo, nefrankovana pisma se ne sprejemajo.

Tiskarna oo. mehtaristov, Dunaj.